

Ielele.

Ielele sau Rusaliile sunt „spirite femeiești”, zâne cărora nu le place ca oamenii să le rostească numele reale. De aceea, țăranii, când vorbeau despre ele, foloseau alte apelative - din care reiese natura lor sacră, ambiguă, fascinantă dar și înfiorătoare: Dânsese, Drăgaice, Fetele lui Iuda, Vâlve, Samovile, Stăpânele vântului, Irodițe. Ca să le înlănțuie sau să le recunoască puterile nemăsurate pe care acestea le aveau asupra muritorilor de rând, țăranul român le boteza în fel și chip: Măiastre, Domnițe, Frumoase, Bune, Fetele câmpului, Puternice, Fetele codrului, Sfinte, Sfinte Mari, Șoimane. De obicei, ielele zboară pe deasupra pădurilor și plaiurilor de Rusalii.

Pot fi blânde și milostive cu cei pe care îi întâlnesc în cale (pe unii flăcăi îi învață să cânte la fluier), dar pot fi și rele sau neîndurătoare - îi pot poci pe oameni, adică îi pot slei de puteri, schilodi sau paraliza. În unele legende autohtone, se vorbește de 3 iele (Catrina, Zelina și Marina), fiicele lui Alexandru Macedon care ajungând slujnice la curtea altui împărat, într-o bună zi, dereticând prin casă descoperă o sticlă cu apă vie din care bând, devin nemuritoare și capătă puterea de a zbura prin văzduh. În alte locuri, oamenii cred că ielele nu ar fi în număr de 3, ci de 7. Și atât de frumoase încât splendoarea lor nu e comparabilă decât cu aceea a ierarhiilor angelice. Unii spun că doar cei curați la suflet le pot vedea. Înainte de miezul nopții, zboară cântând prin văzduh, clinchenind din zalele pe care le poartă la piept, pe deasupra caselor în care viețuiesc oamenii haini la suflet pe care urmează să-i pedepsească. De obicei, nefericita victimă este atrasă fatal de cântecul lor neasemuit.

Odată prins în mrejele cântecului, ielele îl învăluie într-un somn profund, pigmentat cu vise alese și dulci. Horesc de 3 ori în jurul lui, apoi fiecare dintre ele aruncă asupra lui un blestem (să rămână olog, mut, să-și piardă mințile...). Joacă de obicei prin grădinile înverzite, prin luminișuri sau în locurile pustii. În urma lor, iarba rămâne pârjolită.

Pentru a fi păzite de acțiunea malefică a ielelor, gospodinele aveau mare grijă să nu lucreze în anumite zile când, în popor, se știa că ele survolează pe deasupra satelor: în prima zi a postului Sfinților Petru și Pavel, de praznicul Sfântului Ioan Botezătorul (când se serbează Sânzienele sau Drăgaica) și de Rusalii. Mamele, pentru a-i feri de iele pe cei mici, le legau la gât usturoi și pelin. Bărbații atârnavă undeva la vedere un cap de cal într-un par. În acest fel, aveau garanția că imprevizibilele iele nu se vor apropia de casa sau de gospodăria lor.

Blajinii

Unele legende românești ne spun că blajinii se situează, într-o posibilă ierarhie a ființelor, între urieși și oamenii obișnuiți. Se zice că Dumnezeu i-a creat mai întâi pe urieși. El a observat însă că aceștia metecăiau, poticnindu-se ba de munți, ba de păduri. Atunci Demiurgul a creat un neam de oameni opuși urieșilor: i-a zămislit pe blajini sau rohmani, care erau atât de mici încât era nevoie ca 9 blajini să lucreze împreună la un cuptor. Acești pitici erau oameni de caracter: buni la suflet, drepți, blânzi. Fiind însă prea mici, ei începeau multe treburi, dar nu puteau să termine niciuna. De aceea, Dumnezeu ne-a creat pe noi, oamenii obișnuiți. Pe blajini sau rohmani, „ca să nu mai încurce

lumea aici pe pământ” i-a mutat pe tărâmul celălalt. Pe acolo curge Apa Sâmbetei.

Etnologii și etnografii văd în blajini (denumiți și rohmani, rocmani, rugmani) niște „reprezentări mitice ai oamenilor primordiali, sau ai moșilor și strămoșilor, celebrați primăvara, la Paștele Blajinilor, de obicei în ziua de luni după Duminica Tomii”. Blajinii mitici au devenit cunoscuți în popor datorită largii circulații pe care a avut-o în Evul Mediu românesc romanul popular „Alexandria”. Personaje mitice, Blajinii trăiesc într-o zonă liminală, de trecere: fie pe hotarul care desparte lumea de aici de cea de dincolo, fie sub pământ, fie pe malul Apei Sâmbetei, în locul în care aceasta se varsă în Sorbul Pământului. Blajinii sunt urmașii direcți ai lui Adam și ai Evei, au fost martori la facerea lumii și au primit sarcina să sprijine, să susțină Pământul. Priviți din exterior, blajinii sunt foarte mici de înălțime, au corpul acoperit cu păr și umblă goi (haina a apărut mai târziu, e rodul civilizației omului, în starea paradiziacă sau în starea de natură nu era nevoie de ea).

Din punct de vedere psihomoral sunt, cum spuneam, blânzi, buni la suflet, înțelepți, credincioși; se exersează în posturi lungi și alte privațiuni (de pildă, se întâlnesc cu femeile doar o dată pe an, de Paștele Blajinilor, pentru a li se naște prunci). Deși sunt curați la suflet, sunt deopotrivă cam înguști la minte: nu știu să calculeze când pică sărbătorile. De aceea ei prăznuiesc Paștele cam cu 7, 8 zile după ce el este sărbătorit pe pământ. Ca să-i anunțe, gospodinele de la sat aruncau pe o apă curgătoare cojile de ou roșu, în Vinerea Mare sau în sâmbăta din Săptămâna Patimilor.

Strămoșii noștri credeau că toate apele curg și se unesc în Apa Sâmbetei care, în cele din urmă, pătrunde în lumea subpământeană, ducând la blajini cojile de ouă de Paști. Odată ce le văd, blajinii încep să sărbătorească Paștele, în vreme ce noi aici serbăm „Paștele Blajinilor” numit și „Paștele Morților” (cum spuneam, la 7 sau 8 zile după Înviere, în duminica Tomii sau în lumea de după ea).

„În această zi credincioșii depun ofrande pe morminte, bocesc morții, împart pomeni, fac libațiuni, se întind mese festive în cimitir, lângă biserică, sau în câmp, la iarbă verde (în Moldova, Bucovina, Dobrogea, Maramureș, Bistrița-Năsăud)” scrie Ion Ghinoiu. Notă: Apa Sâmbetei, des întâlnită în basmele românești, izvorăște de la rădăcina Pomului Vieții (situat în Paradis; varianta creștină a lui axis mundi axa lumii). După ce înconjoară de mai multe ori pământul, pătrunde fie în iad, unde se transformă în râu de foc, fie în tărâmul morților, ducând cu ea sufletele păcătoșilor. Expresii: A se duce pe apa Sâmbetei adică a se pierde, a se distruge. Ca blestem: Duce-te-ai pe apa Sâmbetei!

Vâlva lupilor

Lupul nu doar că îi înspăimântă prin ferocitatea sa pe oameni, ci îi face să își imagineze fel de fel de lucruri despre el. Strămoșii noștri credeau că urletul lupului ar fi ca o rugăciune sau incantație pe care el o înalță spre tronul ceresc, pe care stă unul din patronii săi: fie SântPetru, fie Filip cel Mare, fie Filip cel Șchiop, fie Sânt-Andrei. În legendele românești se spune că lupul are puterea magică să vadă demonii, duhurile necurate, dar să le și sfâșie (în ziua de Bobotează).

Vâlva lupilor este un om care nu doar că înțelege graiul lupilor, ci, dacă vrea, se poate preface el însuși în lup. Este un om-lup, cum s-ar zice. Un lycantrop,

cu un cuvânt mai pretențios. Fiindcă sunt temuți de săteni, cei care au aceste puteri sunt nevoiți să locuiască în zone mai retrase, la marginea sau chiar în afara satelor. Își construiesc locuința pe povârnișuri sau la liziera pădurilor. Vâlva lupilor este un fel de căpetenie, de șef al lor: de obicei în noaptea Sfântului Andrei (30 noiembrie) el îi cheamă, printr-un urlet prelung, într-o pădure adâncă de pe un munte. Ei vin spășiți, unul câte unul, și se așază ascultători la picioarele sale. Apoi Vâlva le poruncește, pe limba lor lupească, pe ce cale să o apuce, spre ce casă sau gospodărie să se îndrepte și pe cine să înfulece - fie animal, fie om.

Pentru a-și spori puterile magice Vâlva se hrănește cu ficat de câine și bea, încă din pruncie, lapte de lupoaică. Cine bea acest lapte, întreaga-i viață nu mai are motive să se teamă de aceste fiare ancestrale: lupii îl vor ocoli, iar dacă se va întâmpla să se întâlnească vreodată, nas în nas cu ele, nu îi vor pricinui niciun rău. Vâlva Lupilor mai are și alte puteri fabuloase: se deplasează cu o viteză extraordinară dintr-un loc în altul; dintr-odată te trezești cu el lângă tine. Ca un tată sau ca o mamă iubitoare, plină de grijă pentru fiii sau fiicele ei, Vâlva îi protejează pe lupii din haita sa. Atât îți trebuie, să împuști un lup! Vâlva va răzbuna moartea fârtatului său, trimițându-l pe altul să-ți sfâșie oile din staul sau... să-ți bage frica în oase. Dar Vâlva poate fi și omenoasă: în satele cu oameni buni, el veghează ca oile acestora să fie ocrotite împotriva gurilor hulpave ale fiarelor pădurii.

Ciprian Voicilă

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*